

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

3 Quæ vitia magnanimitati aduersentur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

DVBITATIO III.

Quæ vitia magnanimitati aduersentur.

D. Thomas quæst. 130. & 131.

18

Opponuntur magnanimitati tria vitia per excellum, *presumptio, ambitio, & inanis gloria.* *Presumptio* respicit propriè opus aliquod, *Ambitio* honorem, *Inanis gloria* opinionem & famam. Vnum per defectum, *Puffillanimitas*; quæ tamen illis tribus respondet.

Presumptio quid sit.

Presumptio, quam etiã *presidentiam* Latini vocant, est nimia suarum virium confidentia, qua fit vt quis aggrediatur aliquid, vel paratus sit aggredi, quod est supra ipsius vires. *Vires ipsius* intellige quas vel in seipso, vel in aliis paratas habet. quod enim per amicos possumus, nos ipsi posse dicimur. consistunt autem vel in facultate naturali, vel in virtute aliqua infusa aut acquisita, vel in arte aliqua, vel in gratia gratis data, vel in potestate Ordinis, vel in potestate iurisdictionis: nam ratione horum omnium si quis aliquid supra suam facultatem tentet, erit vitium præsumptionis; vt patet ex Caietano v. *Presumptio*, in Summa.

19

Supponit falsam opinionem.

Hoc vitium in intellectu supponit opinionem falsam de suis viribus, ex culpabili ignorantia vel inconsideratione ortam: si enim hæc non esset culpabilis, neque opinio inde nascens, neque affectus voluntatis consequens culpabilis esset; vt cum quis bona fide ignorans rei conditionem, aliquid supra suam facultatem tentat. In voluntate verò requirit affectum vel absolute exequendi tale opus: vel sub conditione, si nimirum res ad se pertineret, si tempus & locus posceret, &c.

In quibus hoc vitium.

Hoc modo præsumptuosi & præfidentes censendi hæretici, qui Scripturas audent exponere non prævio longo studio, vel sanctorum Patrum lectione: qui tentant miracula vel futurorum prædictionem, absque dono miraculorum vel prophetiæ: qui solis naturæ viribus putant se posse benè viuere & legem implere. Item qui absq; debita peritia suscipiunt officium Medici, Aduocati, Parochi, Confessoris, &c. qui vsurpant sibi potestatem, quam non habent, vel maiorem quam habent; vt si diaconus vellet offerre sacrificium, absolvere, baptizare coram sacerdote; si Iudex secularis cognoscere de causis ecclesiasticis.

esse peccatum.

Hoc autem peccatum esse probat D. Thomas, quia per illud violatur lex naturæ, orta ex lege æterna, quam omnes res naturales tenent: hæc enim omnes ex diuina ordinatione hanc seruant legem, vt nihil conentur supra suam facultatem, sed solum inclinent ad opera viribus suis commensata: præsumptio verò impellit ad id quod est supra facultatem.

20

Est peccatum mortiferum, quando fit cum periculo vel iniuria alterius, sicut præsumptio Medici, Iudicis, Confessoris: vel quando prouenit ex errore contra fidem, sicut præsumptio hæreticorum in multis actibus. extra tales euentus ferè est peccatum veniale. Ita Caietanus supra.

Presumptio misericordis.

Presumptio de misericordia Dei, (quæ dicitur peccatum in Spiritu sanctum) qua quis non curat diuinam iusticiam, confidens Deum ipsi præstiturum veniam, etiam si non si sollicitus de conuersione vitæ, potius opponitur spei quam magnani-

mitati; excedit enim modum in sperando, indebitè confidens de diuina bonitate, non de sua virtute; sicut desperatio deficit, non satis de ea confidens. nisi fortè hæc præsumptio proueniat quod sibi tale Dei beneficium deberi putet; tunc enim immediatè præsumit & prædit de sua virtute, per eam volens consequi id, quod longè illam superat; & sic erit contra magnanimitatem.

Ambitio est inordinatus appetitus honoris: *honor* autem est testimonium excellentiæ; quod multis modis deferri potest, vt deiectione capitis, inclinatione corporis, genuflexione, concessione loci honoratoris, erectione statuæ, delatione officij, magistratus, principatus, &c. vt dictum est supra cap. 36. dub. 3. hos omnes modos respicit ambitio; qui enim aliquid horum sibi inordinatè appetit deferri, est ambitiosus.

Porro honor tripliciter inordinatè potest appeti. Primò, si appetas honorem ob rem quæ tibi non conuenit, vel notabiliter maiorem quam par sit, vt si quis velit honorari ob gradum vel doctrinam, quam non habet: si laicus velit præcedere sacerdotem aut Episcopum: si adpires ad officium honorabile, quo es indignus; aut velis præferri multò dignioribus; si ratione diuitiarum velis tibi magnum honorem haberi. Secundo, si quaras honorem ex re quæ tibi conuenit, sed illicita, v.g. ex rebellionem, quod audeas resistere tuo Principi; ex arte magica, &c. Tertio, si ita ames honorem, vt paratus sis Deum offendere causâ illius acquirendi vel conseruandi: vt si Episcopatum compares per simoniam, Principatum per bella iniuria: si vt officium retineas, iniquum præstes iniuriandum, &c.

In primo est peccatum veniale tantum, nisi appetatur cum iniuria alterius. In secundo est peccatum mortale vel veniale, pro ratione materiæ ex qua honorem caprat. In tertio similiter, pro ratione mediocum quibus vitur vel paratus est vt.

Reprehenditur hoc vitium à Domino, Matth. 23. *Amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi, &c. & Ecclesiastici 7. Noli querere ab homine ducatum, nec à Rege cathedram honoris.*

Oritur hoc vitium ex superbia. sicut enim superbia est inordinatus appetitus excellentiæ; ita ambitio est inordinatus appetitus honoris, qui est testimonium excellentiæ; vnde omnes ambitiosi sunt superbi, & omnes superbi ambitiosi. habet enim se ad superbiam vt propria passio, vel vt effectus adæquatus.

Si autem honor appetatur moderatè ex re bona, nullum erit peccatum, etiam si nullus alius finis spectetur; vt colligitur ex D. Thoma q. 132. art. 1. ad 3. quia per se est obiectum indifferens, proxime accedens ad rationem honesti, cum sit testimonium & imago quædam virtutis.

Inanis gloria, quam Græci *xyrodoçian* vocant, hoc loco accipitur pro vanæ gloriæ cupiditate: alio loco qui propriè ipsa non est peccatum, sed peccati obiectum, in alio existens. *Gloria est clara cum laude notitia*, inquit Cicero: puta de excellentia alicuius. Itaque complectitur opinionem & laudem, & consequenter famam, quia bona fama in laude consistit: supponit autem excellentiã aliquam veram his dignam, tamquã materiam & obiectum opi-

opinionis & fame. vnde pater, gloriam ab honore distingui, & consequenter ambitionem à cenodoxia seu vanæ gloriæ cupiditate. Gloria enim in notitia excellentiæ alterius, & laude, quæ verbis agitur, sita est. Honor verò in dignitatibus, magistratibus, & aliis testimoniis excellentiæ, quæ signis exhibentur, quando tamen vana gloria statuitur vitium capitale, etiam ambitio hoc nomine intelligenda est.

Potest autem gloria tripliciter esse vana in proposito. Primò, Si de simulata excellentia queratur opinio vel fama; sicut faciunt hypocritæ, & omnes qui se fingunt peritos alicuius discipline cum non sint. Secundò, Si maior queratur quam par sit, aut de rebus aliis indignis; sicut faciunt iactabundi, & omnes qui de opibus & rebus friuolis gloriantur. Tertiò, Si apud eos qui de rebus non possunt rectè iudicare: sicut si quis coram imperitis disputaret, vt sapiens ab eis habeatur: nisi fortè id ad vltiorem finem honestum referret.

24
Quale peccatum sit.

Erit autem hæc cupiditas peccatum mortale, Primò, Si hæc vana gloria appetatur ex facto, quod est peccatum mortiferum; vt de magia, de adulterio, de duello, de homicidio; nam talis gloriatio includit facti approbationem. si tamen non de ipso facto, sed de robore corporis, audacia, ingenio, quæ tali facto patefiunt, gloria quereretur, non esset per se peccatum mortale; quia cum eo stare potest facti prauit detestatio. Secundò, Si ob illam acquirendam vel retinendam negligat ea quæ ad salutem sunt necessaria; vel aliter paratus sit mortiferè peccare: quales erant multi ex primoribus Iudæorum, de quibus Ioannis 12. dicitur, *Dilexerunt magis gloriam hominum, quam gloriam Dei.* & Ioannis 5. *Quomodo potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam, quæ a solo Deo est, non queritis?* Extra hos casus solum est veniale, vt docet Caietanus verb. Gloriæ humane appetitus: nam per se veniale est; neque fit mortale, nisi ratione alterius peccati, quod interdum in affectu vanæ gloriæ inuoluitur.

25
Est vitium capitale.

Numeratur *vana gloria* inter vitia principalia seu capitalia, à D. Gregorio libro 31. Moralium c. 31. quem sequitur D. Thomas q. 132. ar. 4. & 5. & ceteri Doctores; quia *vitium capitale* dicitur, ex quo tamquam radice virulenta, multa alia vitia veluti propagines venenatæ nascuntur. Talia sunt quæ versantur circa obiectum valdè appetibile, cuius causa plerique mortalium parati sunt multa mala facere & pari; vt circa gloriam, (sub qua etiam famam & honorem intellige) diuitias, voluptates gustus, voluptates tactus. hinc vitia capitalia sunt *cupiditas vana gloria, auaritia, gula, & luxuria.* Item quæ versantur circa obiectum valdè molestum, saltem in imaginatione, cuius mali pelendi, vel molestiæ solandæ causâ, etiam multa mala facere solent, vt sunt *inuidia, ira, & tristitia.*

26
Septem filia vana gloria.

Sicigitur vanæ gloriæ cupiditas est vitium capitale; ex qua nascuntur hæc septem filie, iuxta D. Gregorium, *inobedientia, iactantia, hypocrisis, contentiones, pertinacia, discordia, & nominatim præsumptiones.* Ratio est, quia *vana gloria* consistit in manifestatione suæ excellentiæ, siue veræ, siue fictæ. Dupliciter autem excellentiam tuam inordinatè patefacere potes. Primò, *Directè*, idque vel per verba; & sic est *iactantia*; vel per facta: quæ si vera sint, & aliquid admirationis habeant, erit *præsumptio nominatum*; (has enim solent homi-

nes magis admirari) si falsa sint, erit *hypocrisis*. Secundò, *Indirectè*, quatenus videlicet vis ostendere te non esse altero minorem, idque quadrupliciter. Primò, *Ratione intellectus*; quod fit *per tinacia*, qua quis nimis inhæret suæ sententiæ, nolens cedere meliori. Secundò, *Ratione voluntatis*; quod fit *discordia*, qua quis non vult alteri consentire. Tertiò, *Quoad verba*; sicque est *contentio*. Quartò, *Quoad facta*; dum quis non vult exequi præceptum Superioris, ne videatur minor, quod fit per *inobedientiam*. vide D. Thomam art. 5. q. 132.

Quòd autem hæc tria vitia magnanimitati aduersentur, perspicuum est ex dictis. *Magnanimitas* enim versatur circa tria. Primò & principaliter circa magnum opus, ad quod iuxta mensuram suarum virium tendit. hac ratione aduersatur ei *præsumptio*, quæ ad idem supra vires tendit. Secundò, Versatur circa honorem, tamquam materiam, cuius appetitum moderatur; sic opponitur ei *ambitio*, quæ immodicè in honorem tendit. Tertiò, Circa gloriam, laudem & famam, quorum etiam moderatur affectum; hæc enim ad eandem virtutem, ad quam honor, pertinent. sic opponitur ei *cupiditas vana gloria*, quæ ex quibusuis rebus, etiam ex mustaceo, & apud quosuis gloriolam captat. Aristoteles non expressit distinctè omnia vitia, quæ magnitudini per excessum opponuntur, sed solum vnum, quod ille *χαυρότητα* vocat, quo is, qui est indignus, seipsum dignum magnis honoribus æstimat, splendoreque vestium & opum ostentatione honores vbique captat. hos vocat *χαυρός*, quasi dicat, *laxos aut tumidos*, vel *αυδης τας τιμας ηε χαυροτες*, honoribus inhiantes; *χαυρόν* enim à *χαίρειν* haurere, ductum. eosdem dicit esse stolidos, & seipfos ignorare.

Pusillanimitas, quam Aristoteles *μυροσύνη* vocat, est alterum extremum magnanimitati directè oppositum. hoc vitium supponit apprehensionem, qua quis omnia tamquam nimis magna, & suam facultatem vel dignitatem excedentia concipit: vnde fit vt diffidens viribus suis refugiat officia ad quæ probè est idoneus, & detrectet bona opera aliquid difficultatis habentia, quæ facile alioquin possent præstare. Si vocetur à Deo ad Religionem, imaginatur rem esse nimis grauem, tristem, intolerabilem; nec audeat capeffere. Rursus considerans suam conditionem, putat se indignum honore qui defertur, (quasi honor sit magnum quiddam) nec vult illum admittere, etiam si recta ratio aliud postulet; seque nimium abiicit, non habita ratione officij vel gradus, in quo est constitutus. Eodem modo se habet etiam ad gloriam, laudem, & famam; etsi his verè sit dignus. vnde perspicuum est, hoc vitium respondere in altero extremo tribus illis vitiis explicatis, præsumptioni, ambitioni, & vanæ gloriæ. vt enim nimium refugit opera & officia suis viribus commensa, repugnat præsumptioni: vt nimis honorem, ambitioni; vt veram gloriam & famam, vanæ gloriæ.

Hoc vitium est peccatum mortale, si id, quod detrectat, tale sit, vt ad illud suscipiendum sub peccato mortifero teneatur. si autem solum teneatur sub veniali, erit veniale. Idem dicendum etiam res sit consilij tantum; nam etsi non tenearis amplecti, tamen ex pusillanimitate animi

27
Aduersatur magnanimitati tria prædicta vitia.

28
Pusillanimitas.

29
Quale peccatum.

refugere, quasi vires, quas Deus tibi dedit vel paratus est dare, superet, malum est.

Contra pusillanimitatem.

Aduersus pusillanimitatem facit consideratio diuini auxiliij, quod in iis, quæ ad salutem aut uocationem nostram pertinent, nobis præstò est, exempla Sanctorum, magnitudo præmiorum, & alia quæ fiduciam augent.

DUBITATIO IV.

Quid magnificencia, & quod vitium ei aduersetur.

D. Thomas quæst. 134. 135.

30
Dupl. accipitur.
1. Generatim.

Nomen Magnificencia dupliciter accipi potest, vt colligitur ex D. Thoma q. 134. art. 1. Primò in genere, pro quauis virtute, quæ facit res magnas; siue illæ sint actiones, quas Græci *μεγαλῆτες* vocant; siue res effectæ, quæ *μεγαλῆ* facere enim aliquando generatim sumitur, vt actiones & effectiones comprehendat. Hoc modo magnificencia non est virtus specialis, & continetur etiam Deo & Christo; cerniturque in opere creationis, redemptionis, gubernationis, sanctificationis, glorificationis. hæc enim valde magna sunt, & horum ratione Scriptura tribuit Deo & Christo magnificenciam, 1. Paral. 19. Psal. 8. 110. 144. & alibi.

31
2. Speciatim.

Secundò, Pro virtute humana, quæ magnis sumptibus in externa materia aliquid magni efficit. hoc modo est peculiaris virtus, quam explicat hic D. Thomas, & Aristoteles l. 4. Ethicorum c. 2. eamque vocat *μεγαλοπρεπεία*, q. d. magnidecentiam.

Quo modo distinguitur à magnanimitate.

Distinguitur à magnanimitate, secundum Caietanum art. 2. quod hæc intendat magnitudinem in actione virtutis; (hanc enim vult magnam & splendendam efficere: vnde dicit Aristoteles, ipsam esse omnium virtutum ornamentum; nimirum quia earum actiones illustriores facit) illa verò intendit magnitudinem in opere externo, quatenus est opus artis, vel vsibus humanis accommodatum, magnos sumptus requirens, vt in extruendis Templis, Monasterijs, Collegijs, in constituendis pijs foundationibus, in epulo publico exhibendo, quando ratio postulat. De huiusmodi intellige definitionem Ciceronis, quam refert D. Augustinus, q. 31. Tract. 83. qq. Magnificencia est rerum magnarum & excelsarum, cum ampla quadam & splendida propositione cogitatio atq; administratio. In iisdem tamen versari etiam potest magnanimitas, si spectentur vt sunt magna virtutum opera, vt expressè docet D. Thomas artic. 2. ad 2. cum ait: Ad magnanimitatem pertinet non solum tendere in magnum, sed etiam in omnibus virtutibus magnum operari, vel faciendo, vel qualitercumq; agendo, vt in 4. Ethic. dicitur. Itaque magnificencia videtur vel pars quædam esse magnanimitatis, vel parum ab ea distingui, vt versatur in tali materia.

32
Officium magnificencia.

Officium primarium huius virtutis est, res magnas, ad quas magno sumptu opus est, efficere, quando ratio id postulat, vel suadet. Deinde huius rei causa affectum copiosæ pecuniæ ad id necessaria moderari, ne per illum vel opus non audeat suscipere quando oportet, vel susceptum relinquat, vel non decorè perficiat. tota enim difficultas in huiusmodi splendidis operibus susci-

piendis & perficiendis prouenit ex affectu pecuniæ non mediocri, sed grandis, & ingentis summa, quæ impendenda: hic enim affectus facit vt homini valde difficile sit tantam copiam providere, quantum opus postulat. Itaque requiritur aliqua virtus quæ hanc difficultatem vincat. neq; ad hoc sufficit liberalitas, quia hæc solum moderatur affectum circa mediocres & ordinarias expensas; tollitque difficultatē, quam homo in illis sentire solet, non ex affectu magnitudinis summa, sed simpliciter ex affectu pecuniæ: at longè alia sentitur dum magnæ expensæ faciendæ; vnde oportuit maiorem quamdam esse virtutem, quæ id præstet in magnis, quod liberalitas in mediocribus: hanc magnificenciam vocamus. Simile cernitur in honoribus: affectum enim in magnis honoribus regit magnanimitas: in mediocribus virtus *ἀναισθησία*, quam *σπουδαίαν* vocare possumus, hoc nomine in bonam partem accepto. vide Arist. lib. 4. Ethic. c. 4. & D. Thomam q. 129. art. 2.

Duplex virtus circa honores, & duplex circa pecunias.

Petes, Cur non simili modo ponitur duplex virtus circa voluptates corporis, altera circa maximas, altera circa mediocres?

33
Cur non duplex circa voluptates, &c.

Respond. Quia illa virtus, quæ affectum moderatur in maximis voluptatibus, sufficiens est vt illum moderetur etiam in mediocribus, v. g. ciborum vel venereorum. cuius ratio est, quia idem motiuum seu obiectum formale in vtriusque spectatur: siue enim cibi sint multum delicati, siue parum, hoc tantum agitur vt eorum vsus externus sit temperatus, & interna affectio sub hac ratione in eorum vsum feratur. Itaque solum opus est vna virtus abstinentiæ, quæ sicut affectum & vsum temperat in magnis ciborum voluptatibus, ita & in paruis. Similiter in rebus venereis moderandis idem motiuum spectatur: siue magna in illis sit voluptas, siue parua; vnde eadem virtus castitatis vtriusque moderandæ sufficit. Pari modo fortitudo, quæ maximos timores mortis temperat, etiam ad mediocres pertinet: & mansuetudo, quæ maximas iras domat, etiam mediocres regit. Itæ enim virtutes non spectant nisi vnum obiectum formale, siue passio magna sit, siue mediocri. Cum enim voluptates maximæ, & timores magni, & iræ magnæ omnibus sint communes; nec in his magnitudo & mediocritas diuersum faciât hominis statum, sufficit vna ratio honesti in quoque horum genere, quæ principaliter moderetur affectum in magnis, & secundariò se extendat ad moderandum in mediocribus.

Circa voluptates gustus.

Circa voluptates tactus.

Circa timores.

Circa iras.

Secus verò res habet in affectu pecuniæ & honoris: magni enim honores & magnæ diuitiæ sunt paucorum; vnde diuersum efficiunt statum, & consequenter mutant rationem decori & honesti. Hinc fit vt qui magnis honoribus sunt digni, vel magnas expensas facturi sunt, aliam rationem honesti in moderando affectu, & in vsu talium bonorum vel opum spectent & adhibeant, quam passim solent homines in mediocribus. Itaque alia est virtus circa magnos honores, alia circa mediocres. Confirmatur, quia magni honores pertinent ad eos tantum qui magna cogitant & moluntur; hi enim soli magnis honoribus sunt digni: atqui magna moliri, est proprium magnanimitatis: ergo moderatio affectus circa magnos honores, & rectus eorum vsus, pertinet ad magnanimitatem.

34
Circum honores & opes.

Simili modo expensio magnarum opum secundum